

O M

J Ö D E R N E,

BETRAGTEDE SOM GJÆSTER,

INDBYGGERE, OG BORGERE I CHRISTNE STATER;

VED

C. F. v. SCHMIDT-PHISELDEK,

JUSTITSRAAD OG COMMITTERET I DET KONGELIGE GENERAL-LAND-OECONOMIE OG COMMERCE-COLLEGIUM.

Vid. Se' Skv. VI Del. 1 Hæfte 1809. Y

O. M.

J Ö D E R N E

BETRÆKTEDE SÅM GJÆSTER

INDBYGGERE, OG HOSGERE I CHRISTIAN STADEN

1788

G. A. SCHMIDT-PHISSELER

UDGIVET OG FORLAGT I NY KÖNIGLIG GENERAL-LAND-OCCO-
WONN OG COMMERCE-TOEGANG

1788. 20. 71. Den 15de 1800. Y

Æmnet for den Afhandling, jeg i Dag skal give mig den Ære, at underkaste det kongelige Videnskabers Selskabs Bedømmelse, staaer i saa nøje Sammenhæng med den philosophiske Retslæres og Statsvidenskabens vigtigste Betragtninger, og har desuden en saa ejendommelig Interesse og Deeltagelighed for enhver, der med fordomsfrit Blik overskuer de menneskelige Anliggender, at dets Valg, som Gjenstand for Selskabets bevaagne Opmærksomhed, ej behøver vidtløftigen at forsvares. Et talrigt Folk, som i næsten 18 Aarhundrede har levet adspredt imellem alle Jordklodens Nationer, uden nogensinde at amalgamere sig med nogen af disse, som har lempet sig efter alle Statsforfatningens Former, uden at giøre Forsøg til et eget Statsforbunds Oprettelse, og dog stedse gjort Fordring paa en særskilt Nationalexistents i de Stater, i hvis Skjød dets nu værende Lemmer, deres Fædre og Forfædre ere fødte og opdragne, et Folk, som aldrig udvorres herskende dog stedse har udøvet en mægtig Indflydelse i Staternes Anliggender, og midt under de herskende Nationers og næsten alle deres Individuers Had og Foragt har vedligeholdt en Selvstændighed i

Charakter, og en moralsk Uafhængighed i Sæder og Adfærd, som fra en vis Side kræver Agtelse og Beundring — et saadant Folk er udentvivl et saa mærkværdigt Særsyn, at dets Skjebne maa ligesaa meget interessere den historiske Grandsker, som dets Stilling og Forhold til det borgerlige Samfund, iblandt hvilket det, skjönt indfødt dog for evig fremmed, förer sin separatiske Tilværelse, maae paadrage sig Philosophens og Retslærerens Opmærksomhed. Thi naar det er vigtigt, at bestemme de i Statssamfundet forbundne Individens borgerlige Forhold, og afstikke Grændserne for hele Staters gjensidige Rettigheder og Pligter, saa turde det ikke mindre være en alvorlig Undersøgelse værd, at enes om faste Grundsætninger i Henseende til de Rettigheder, hvilke kunne indrømmes et Folk, som, skjönt det bygger og boer under Statsforbundet, dog ej udgjör, ja selv med en religiös Afskye forsmaaer at udgjöre en Deel af den Nation, som under saadant Forbund er forenet. — At denne Undersøgelse ej i Korthed kan afgjöres efter en misforstaaet Menne-skekjærligheds og Humanitets vidtdrevne Pretensioner, men dybt indgriber i almindelige Rets-Maximer og det politiske saavel som religiöse Selskabs primitive Grundsætninger — turde man vel uden Modsigelse indrømme; det eneste jeg derfor har at udbede mig, er at forundes Selskabets gunstige Overbærelse, naar Udförelsen formedelst mine Evners Utilstrækkelighed ej skulde svare til Gjenstandens Omfang og vigtige Formaal.

Det Spörsgmaal, om Jöder, som saadanne betragtede, kan og bör tilstædes Ophold i christne Stater og hvilke Rettigheder i

saa Tilfælde dem maatte være at indrømme? er indbegrebet under den almindeligere Qvæstion: i hvorvidt og med hvilke Retigheder Medlemmer af en fremmed Nation kan tilstædes Ophold i en *Stat*, skjönt de ej ville henregnes til og blandes med det *Folk*, hvis Totalitet i sin Forbindelse ved fælles Love udgjör Borgersamfundet eller Staten?

At dette er Jödernes Tilfælde, naar de forlange at leve i hvilken som helst udvortes Stilling under selvstændige Stater, lærer Histotien tilfulde, og der er fra denne Synspunct en meget betydelig Forskjel imellem dem og de blot ved Meninger eller særegne Kirkelærdomme fra deres Medborgere afvigende Separatister eller Sekterere. (Det er i denne Henseende meget mærkværdigt, at det Jödiske Sanhedrim, som i Aaret 1807 mödte i Paris for at sanctionere den i 1806 sammenkaldte Israelitiske Forsamlings Beslutninger, med al Nærmelse til de christne og især franske politiske Indretninger, dog ikke har kunnet lösrive sig fra Ideen om Jödernes særegne Nationalitet, som følger dem overalt, hvor de opholde sig, og gjör dem fremmede for det Folk de leve iblandt. Selv i Slutningstalen, hvorved Sanhedrims Möder endtes af dets Forstander Rabbi Sinzheim, kaldes Gud endnu udelukkende Israels Gud, Israeliterne Guds Folk, alle til den Israelitiske Stammehenhørende deres Brödre i egentligst Forstand; skjönt i de officielle Erklæringer det gjerne hedder, at de ansee Frankerig for deres Fædreland og de Franske for deres Brödre, ligesom de og i disse gjerne kalde sig den Mosaiske Religions Franske Bekjendere eller Franske af den Jödiske Troe.

See gesammelte Aktenstücke über die Verbesserung der Juden in Frankreich VII, 135 seqq.)

Jöden, jeg mener den kirkelig rettroende Jøde, der i alle Dele holder sig til sin Kirkes Lov og sine Fædreneskikke, har ingensteds hjemme uden i hiint Forjættelsernes Land, som hans lykkeligere Forfædre fordum beboede; han kjender intet Fædreland uden dette, og ingen Landsmænd uden dem, der lig ham ere Abrahams Afkom. Disse ere hans Brødre, og den eneste Slægt han kjendes ved; vare de end fødte under fiærneste Himmelegn, og talede i ubekjendte Tungemaal, saa ere de ham nærmere end den Fremmede, (goi) der er fød under hans Tag og opvoxen og aldret med ham i samme Hjemstavn. Desaaarsag er heller intet af Lovens mangfoldige Bud, som de saa ufravigeligen holde over end Omskiærelsen, dette, i det mindste i Europa umiskjendelige, Tegn paa Jødisk Byrd og Afkom. Derved stemples de igjennem alle Aarhundrede til et særegt af Gud udvalgt Folk, som midt under Undertrykkelse og Trældom holder sig for ene reent og helligt, fremfor de Urene, som Forsynets urandsagelige Beslutning har udstrøet dem iblandt. De gjøre saaledes Fordring paa at være og holdes for en egen Nation; skjøndt fødte i Danmark, Tydskland, eller Pohlen, dog ikke Danske, Tydskere, eller Pohler, men Jøder, Israels Börn, og de evige Velsignelsers rette Arvinger. Denne Adskillelse befæste de endnu mere, ved at afholde sig fra huusligt Samqvem med hvilke som helst Folk, de leve iblandt; de spise ikke uden hvad af dem selv er tillavet, de søge ej Ægtesang uden med Qvinder af deres Slægt, og selve Huset, de iboe, maa helliges

efter deres Ritus, for at borttage den Ureenhed, der fra Ikke-Jöders Beboelse af endnu vedhænger samme. (See den talmudiske Tractat Oheloth om Hytters Ureenlighed det 18de Kapitel; conf. Tohoroth om Renselser cap. 8.)

Jöderne ere altsaa og ville fra Nationalitetens Side være *Fremmede*, ikke Landsmænd, ikke Staldbrødre af samme Æt og Byrd, med det Folk, de leve iblandt. Ikke desmindre bygge og boe de iblandt os, og ville nyde ej blot Beskyttelse, men og Deeltagelse i det mindste til en vis Grad i Samfundets Rettigheder. Med hvad Föie kunne de det, og hvorvidt kan det efter retfærdig Lovgivnings Grundsætninger tilstædes dem? For at besvare dette henholde vi os blot til almindelige Betragtninger, og forflyttende Scenen til en Stat, hvor ingen Jöder hidtil have opholdt sig, antage vi, at en Jödisk Colonie, stor eller liden, ansøger hos sammes Regjering Adgang til Landet under nærmere fastsættende Vilkaar.

I ethvert Land, hvor ordnet Statsforfatning finder Sted, kan der med Hensyn til de borgerlige Forhold ikkun gives tre Klasser af Mennesker, enten *Giæster* (hospites adventitii) eller *Indbyggere* (incolæ) eller *Borgere* (ciues). De første ere de, som blot for en vis Tid opholde sig i Landet, uden at deeltage i borgerlig Næring, eller at træde i nærmere end blot cosmopolitisk Forbindelse med Indvaanerne. Under Indbyggere, (incolæ) som en sær Klasse af Mennesker i en Stat, forstaaer jeg den Folkemængde, som er tilstaaet at boe og bygge, d. e. for bestandig at opholde, ernære og forplante sig inden Statens Grændser

under visse indskrænkende Betingelser, uden at være deelagtige i den virkelige Statsborgers fuldkomne Rettigheder. Den tredje Klasse ere endeligen ciues, d. e. de, som enten ere i virkelig Besiddelse af, eller dog have lovmæssig Adgang, til alle det Borgersamfunds Rettigheder, under hvilket de leve, og hvis Love de adlyde.

Efter disse foreløbige Bemærkninger bliver Spørgsmaalet, som vi her ville undersøge, dette: *hurledes bör Fremmede at ansees, naar de, som Föderne, forlange at gaae ind under et Statsforbund, uden at frasige sig deres Nationalitet, d. e. uden at ville tilhøre det Folk, som har stiftet dette Samfund?* denne Qvæstion behandles under disse tre Momenter: bör Staten tilstaae dem Gjæsterrettighed? Kan Staten tilstaae dem Indbyggerret? (ius incolatus) og hvorvidt kan denne i saa Fald strække sig? og endelig: kan Staten optage dem blandt sine Borgere (ciuitate donare) til lige Rettigheds Nydelse med Statssamfundets oprindelige Medlemmer?

At Fremmede (hospites) ej i Almindelighed bör udelukkes fra Statens Grændser, behöver intet vidtløftigt Beviis. De kræve intet af Staten uden en tidvarende Adgang til Landet, og Beskyttelse for deres Person og medbringende Ejendom, forsaavidt samme henhörer til deres personlige Fornödenhed og Brug; thi ander (f. Ex. Handelsgods og Varer til Omsætning i Landet) maae de efter almindelige Grundsætninger ej före med sig, hvorfor og tilreisende Kjöbmænd, der, efter særdeles indgaaede Forbund imellem forskjellige Stater, forhandle deres Varer paa Markeder,

ikke kan betragtes som blot Gjæster, men snarere blive at ansee som eines temporarii, der staae under en positiv conventionell Lovgivning, hvorom her ej vidtløftigere kan handles. Denne Beskyttelse skylder Staten dem i Følge den almindelige Verdensborgerrret, (ex iure cosmopolitico) hvorefter ethvert Menneske har Ret til at træde i Forbindelse med sine Lige, og dertil at forundes den physiske Existents paa Jorden, som vor Arts fælles Opholdssted, uden hvilken hin Forbindelse ei bliver muelig. Af samme Aarsag kan ej heller noget Menneske efter almindelige Retsbegreber formenes, at reise over en Stats Territorium, som ligger imellem hans forrige Opholdssted, og det Land, hvorhen han vil begive sig, da enhver Jordborger har en medfødt Ret til at existere overalt paa Jorden, og altsaa at tilbyde sit Samqvem overalt, hvor han finder Jorden forud opragen af Beboere; hvorved altsaa forudsættes, at Mueligheden hertil ej bör ham nægtes, ved at udelukke ham fra Adgang til det Land, med hvilket han vil træde i Forbindelse. Naar saadan Rettighed ej kan formenes den Fremmede, saa bör han derimod, ved at betrede et gjæstfrit Land, underkaste sig det Opsyn, som Staten for sin Sikkerheds Skyld finder fornödent at anordne; han kan som Ikke-Borger ej forlange i den Henseende at behandles efter Statens almindelige Love, — thi Loven er sat for Borgerne, — hvori- mod han staaer under specielle Forskrifter, eller kortere sagt er Politiets Controll og Opsigt undergivet*).

*) For Fuldstændigheds Skyld anmærkes, at her ej kan være Spørgsmaal om Gesandtere og diplomatiske Agenter, som staae i en ganske forskjellig Categoric, og ej kunne betragtes som almindelige Fremmede.

Ved saadan Controll og Opsigt bör Staten betrygge sig imod den Skade, Borgersamfundet af den Fremmede mueligen kunde tilføjes, og kommer i övrigt hans Nationalforhold, Religion, og övrige Individualiteter Staten ikke ved, forsaauidt han ikke kræver andet, end Hospitalitet for en bestemt kort Tid. For at nyde denne behøver den Fremmede ingen Egenskab, uden den at være Menneske; dog bör derved tilføjes den indskrænkede Betingelse, som Statens Sikkerhed synes at fordrer, nemlig at den, der søger Adgang til Staten, for det første, ej af andre Stater er betegnet som uværdig til at være delectagtig i borgerligt Samqvem; han bör ej være notorisk Forbryder, thi en saadan nægtes med fuldkommen Ret Adgang til Statens Grændser; for det andet, at han stiller Borgen for, at han kan ernære sig i den Tid han som Fremmed vil tilbringe i Landet, uden at falde det Offentlige til Byrde. Mod disse tvende Betingelser kan enhver Fremmed kræve temporairt Ophold i cultiverede Stater; og ere desaaarsag alle Anordninger, som absolut og for bestandig nægte en fremmed Nations Medlemmer Adgang til Staten, fra den philosophiske Retslæres Side aldeles at forkaste.

Anderledes forholder det sig, naar tilrejsende, være sig Individuer eller Familier forlange at boesætte sig i Staten, som Indbyggere (incolæ.) Vel kan det efter almindelige Retsbegreber ikke formenes nogen at tilbyde sit Samqvem med en fremmed Nation, og forlange at indlemmes i samme, dog bliver herom at handle med dens Regiering, som paa sin Side har en fuldkommen Ret til at afslaae et saadant Forlangende; thi da Staten bestaaer af den under visse Love forenede Folkemængde, som har

indraget et bestemt Gebeet (Territorium), saa bör dette Gebeet ansees som retmæssig occuperet, og Staten kan ej holde sig forpligtet til at afstaae nogen Deel deraf til Beboelse for Fremmede, eller at gjøre dem deelagtige i de Næringsveje, Fordele og Herligheder, som ved Borgersamfundet ere tilvejebragte, og med Rette kunne ansees sammes Medlemmer alene forbeholdne. Naar ikke desmindre en Stat eller dens Regjering skulde finde Fordeel ved at tilstaae Fremmede bestandigt Ophold i Staten, og Adgang til dens Næringsveje, uanseet at de, efter vor Forudsætning, ville forbeholde sig deres Nationalitet som Medlemmer af det Folk, fra hvilket de stamme, og hvis Samfund deres Børn ligeledes skulle tilhøre, saa kan dette ikke indrømmes uden under visse Betingelser, paa det ej det Borgersamfund, hvilket de forundes at tiltræde, af dem mueligen skulde fornærmes og Statens højeste Øjemed derved forfejles.

Da Sikkerhed, saavel for Angreb uden fra med Hensyn til Staten i det Hele, som og for Fornærmelse paa Liv, Eiendom og hver borgerlig Rettigheds Nydelse med Hensyn til Individuerne, er Statens første og egentligste Formaal, saa bör den fornemste Betingelse for Fremmedes Optagelse i Staten være den, at der hos dem intet findes, hvorved denne Sikkerhed kan svækkes eller sættes i Fare. I den Henseende bör undersøges:

A) *De Fremmedes udvortes nationale Forbindelse*, som de efter Forudsætningen fremdeles ville vedligeholde.

B) *Deres indvortes Forfatning*, hvorved de efter Optagelsen i Lander fremdeles ville udgjøre et fra den i Lander herskende Nation afsondret Familiefolk.

C) *Deres Antal*, saavel for Öjeblikket, som for Fremtiden, paa det ikke Staten skal staae Fare for at overvældes af sine nye Indbyggere.

D) *Deres Erhvervkilder og Næringsveje*, forsaavidt derved ej bör være Fare for, at de leve af ulovlig Erhverv paa andres Bekostning.

Naar disse Undersøgelser udfalde til Fordeel for de Ansøgende, kan Staten ansees betrygget fra Sikkerhedens Side, og Retslæren kan intet have imod, at dem kunde forundes Indbygger-Ret, saaledes som samme ovenfor er forklaret, og under de Restrictioner, som den over de anførte Puncter erholdte Oplysning af sig selv vil frembyde.

Ved at anvende det hidtil Forklarede paa Jöderne i Særdeleshed, bliver altsaa at overveje:

A) Om Jödernes udvortes nationale Forbindelse, som de efter Optagelsen i christne Stater ville vedblive, ikke indeholder noget, hvorved Statens Sikkerhed kunde sættes i Fare?

Dette Spørgsmaal troer jeg med Tryghed at kunne besvares med *Nej*; thi denne Nation har intet Moderland, som udsender Colonier, der med Hovedstammen kunde vedligeholde en maaskee farlig politisk Forbindelse. Den er ingensteds paa Jordkloden, saavidt vides, organiseret til *Stat*; heller ikke har den nogen Steds nogen gejstlig eller verdslig Centralregjering uden for Lan-

det, som alle Nationens adspredte Slægter skulle adlyde. Den vides heller ikke at vedligeholde nogen Correspondence til Udførelse af fælles Planer og Formaal, hvortil alle dens forskjellige Menigheder skulde medvirke. Fra denne Synspunkt betragtede ere Jöderne langt mindre farlige for Staten, end de mähriske Brödre, der danne et sammenhængende og Unitets-Collegiet i Herrnhut aldeles underordnet Selskab, vilde være det, hvis de nærede politiske Hensigter; end Jesuiterne, som vist nok forfulgte deslige Planer, have været det, og hemmelige Selskaber, under den anførte Forudsætning, kunde blive det. Thi efter almindelige Grundsætninger maae enhver Forbindelse, som medfører et Subordinations-Forhold under en Myndighed, der ligger udenfor Staten, ligesaa vel, som en Corporations-Forbindelse med ligartede Corporationer i fremmede Lande, som arbejde til et fælles med Hemmeligheds Slör tildækket Maal, ansees betænkelig for Staten. Betragt vi derimod den Eenhed, hvorved Jöden nu for Tiden er forbunden med sine over hele Jordkloden adspredte Slægtbrödre, saa findes den at bestaae fornemmelig deri, at de henregne sig til een og samme Familie med alt, hvad som bærer Præg af Israelitisk Afkom, at de bevare fælles Love og Sæder, saavidt saadant efter Landenes Forskjellighed, i hvilke de leve, kan lade sig gjøre, og söge at vedligeholde Kundskab om og Færdighed i et særegt, med deres ældgamle Fædresprog beslægtet, skjönt af samme udartet Tungemaal. I Övrigt findes intet Spor hos dem af dybere skjulte Anslag, som med Tiden kunde udvikle sig, og intet Folk synes, efter hvad Aarhundredes Erfaring har viist om deres Tænkemaade, Adfærd og hele Sindelag, mindre skikket til politiske Planer og vovelige Fore-

tagender end Jöderne, som i Almindelighed ere kun alt for meget sysselsatte med Öjeblikkets Anliggender, og lidet stemte til at opofre det Visse for en uvis Fremtid, eller den private Fordeel for en almindelig Interesse, som de i saa mange Aarhundrede ikke har havt Lejlighed at kjende eller at nære Enthusiasme for.

Naar saaledes fra denne Synspunkt ingen Hinder findes at staae i Vejen for Jödernes Optagelse i et Land, hvortil de søge Adgang som Indbyggere, saa bliver dernæst at undersøge B): hvorvidt deres indvortes religiøse saavel som borgerlige Forfatning, hvorved de fremdeles ville udgjøre et afsondret Familiefolk, stemmer overeens med hvad Statens Sikkerhed saavel med Hensyn til Almeenheden, som til enkelte Samfundets Medlemmer kræver?

Naar Statens Sikkerhed skal bestaae, bör samtlige dens Undergivne vedkjende sig og overtage den Forbindtlighed, at adlyde dens Love og dens Regjerings Befalinger. Det er ikke nok, at de give efter for Lovens Tvang; de bör erkjende sig forpligtede ved dens Bud; og da det ikke er mueligt, at have Erfaring om Hjerternes Bifald til Mundens Bekjendelse, saa bör i det mindste deres Religion og religiøse eller politiske Vedtægt i videste Forstand intet indeholde, som kan frie Samvittigheden fra Brøde ved dens Overtrædelse. Med Hensyn til Statsborgernes enkelte Forhold til de nye Indbyggere bör fordres, at intet i disses Skikke, Meninger eller Fordomme skal findes, hvorved hine befrygteligen kunde fornærmes i deres Rettigheder og personlige Velfærd.

Anvendes dette paa Jöderne, saa opdages, forsaavidt angaar deres undersøatte Forhold imod Regjering og Övrighed i

de Lande, under hvis Beskyttelse de leve, intet i deres hellige Bøger eller de talmudiske Sætninger, hvorved de i Samvittigheden kunde fritages for den Lydighed, hvortil de enten stiltiende eller udtrykkeligen forpligtede sig. Vel indeholder Moseloven herom intet bestemt Bud, da alle dens Forskrifter ere beregnede paa Israeliternes autokratiske Forfatning under en egen Nationalregjering: men ikke saasnart vare de ved det saakaldte Babylonske Fangenskab geraadede under fremmed Herredømme, förend man allerede finder Spor til, at de erkjendte sig pligtige, at bede for Kongerne, under hvilke de levede, og for det Riges Vel, i hvilket de havde Opholdssted; hvorefter kan eftersees Jeremia 29, v. 7, Baruchbogens Iste Kapitel 11te og 12te Vers, og Esdrasbogen VI, 9de og 10de Vers. Paa samme Maade lære Talmudisterne paa mangfoldige Steder, at det er Jödernes Pligt, at bede for Rigernes og Fyrsternes Velstand, samt at dette ej bör skee paa Hyklerviis, saaledes, at der offentlig bedes for Kongen og han i Lönkamret forbandes, men med inderlig Velsignelse og Paakaldelse saavel for ham, som for samtlige Jordens Indbyggere i Almindelighed *). I Fölge heraf findes ogsaa i de fleste Jödiske Bönnebøger udtrykkelige Formularer til Böns Holdelse for Regjering, Övrighed og Folk, og det kan saaledes ikke nægtes, at jo de undersaatlige Pligters Opfyldelse ogsaa ved Religionens Bud er dem paalagt.

Ikke saa aldeles tilfredsstillende turde Svaret udfalde, naar der handles om, hvorvidt Jöderne ere skikkede til at leve i bor-

*) See herom blandt andet: Eisenmengers entdecktes Judenthum. Königsberg 1711, 4to, Ilden Deel pag. 91 sqq.

gerligt Samqvem med Statens oprindelige Borgere, uden at deres religiöse Meninger eller Nationalfordomme hos disse skulle opvække Frygt for Virkningerne af et hemmeligen fjendsk Sindelag, som kunde lede til alle Slags Forurettelser eller Overtrædelser af private Borgerpligter, som Lovene ej altid kunne paatale eller afværge, og hvorved den hos Indvaanerne i en og samme Stat nødvendige moralske Tillid svækkes eller tilintetgjøres? Dette Spørgsmaal er af yderste Vigtighed, da Jöder, som optages i Staten, ej udgjøre en Colonie, som kunde anvises et vist afsondret District til Beboelse og Opdyrkelse for sig og sine Lige, men meget mere leve i enkelte Familier midt imellem os, og formedelst deres Sysler og Næringsvej staae i uafbrudt og mangeartet Forhold til de Individuer, der udgjøre det offentlige Væsen. Var hiin bekjendte Skildring Tacitus (Histor. V. 5.) har meddeelt over sin Tids Jöder endnu anvendelig paa denne Nation, eller var ikkun det Træk, hvormed han fremstiller deres Sindelag imod Ikke-Jöder, i det han siger: *apud ipsos fides obstinata, misericordia in promptu, sed adversus omnes alios hostile odium*; endnu gjenkjendeligt hos dette Folk, og sanctioneret i deres Love, Traditioner og Vedtægter, saa kunde man ikke andet end skjönne, at Indbyggerrret ikke kunde tilstædes dem i nogen velorganiseret Stat, og at deres Optagelse blandt Landets Börn maatte holdes for meget betænkelig. For at komme Sandheden heri saa nær som mueligt ville vi undersøge, hvilke specielle Fordringer kunne gjøres med Hensyn til de private borgerlige Forhold, naar Fremmede hvilke som helst skulle optages i Staten, og hvorvidt Jödernes Forfatning og Tænkemaade i Særdeleshed svare til disse Fordrings Indhold. Af enhver, der søger Adgang til For-

blivelse i en Stat, fordres som absolut Betingelse med den fuldkomneste Ret, at han i Hjertet erkjender og agter det Folk, han attraaer at boe og bygge iblandt, som sine Ligé, og sig selv forbunden til alle Menneskepligters Opfyldelse imod dets Individuer ligesaa fuldt som imod sin egen Slægt. Det andet som af ham bör fordres, er, at han skal gaae i Rette for Landets Övrighed, og af denne med fuldkommen Kraft og Gyldighed skal kunne forpligtes til Sandheds Bekjendelse; saa bör han og, for det tredie, ej under Skjul af Religionsgrundsætninger tillade sig Övrighedsmyndigheds Udövelse, hvor saadan ej af Landets Regering er hjemlet, allermindst naar den drager Fölger efter sig i den borgerlige Existents, hvis Bestemmelse bör være Landets Autoriteter og Övrighed alene forbeholden.

Hvad den förste Punct angaaer, da er det velbekjendt, at Jöderne kalde dem, som ikke ere af deres Folk, i Almindelighed Fremmede, אֲבוֹתֵינוּ eller נֹכְרִים (nochrim,) samt at denne Benævnelse oprindeligen ikke vedhænger noget Begreb om Forsagt eller Nedværdigelse. Thi deels byder Moseloven udtrykkeligen, at elske den Fremmede, ikke at forurette ham, og at öve Vel-dædighedsgjerninger imod ham *), deels ere og disse Pligter paa ny indskjerpede i de 613 Bud **) som Rabbi Mosche Ben Maimon (i Almindelighed Maimonides Maimon's Sön kaldet) i 12te Aar-

*) Vte Mosebog X, 19; Exod. c. 22, 21.

**) Disse Maimonides's 613 Bud indeles i 248 Præcepta affirmativa, til Amindelse om Benenes Antal i det menneskelige Legeme, og 365 præcepta negativa, eller Forbud, til Erindring om Antallet af Dagene i eet Aar.

Vid. Sel. Skr. VI Deel. I Hæfte 1809. A a

hundrede har affattet, hvor Moses's Forskrift i Deuteron. cap. 10. v. 19; om at elske den Fremmede, findes gjentagen i det 207de Bud.

Ligeledes lære adskillige Talmudister, at den der iagttager de *Noachidiske Bud* *), skal af Jöderne ansees og holdes som en Broder; og da disse Noachidiske Bud ikke indeholde andet, end hvad en Christen er pligtig at iagttage, saa kunde deraf med Föje sluttes, at Jöderne efter deres Religionslære ej kunne mangle den Agtelse for, og moralske Forbindtlighed imod christne Folk, som bör forudsættes, naar dem skulde tillades at deeltage i borgerligt Samqvem. Men ikke desmindre er det sandt, at den samme Talmuds Lære indeholder mangfoldigt, hvorved Jöderne styrkes i det hos dem fra gamle Tider herskende gejstlige eller religiöse Hovmod, hvorefter de betragte sig selv som meget ophöiede i Yndest hos Guddommen, og andre Folk som *urene*, og af Gud selv ringeagtede Mennesker, med hvilke de vel til Straf for deres Synder nödes at have et Slags Samqvem, men som de dog, saasnart deres Forretning med dem er tilendebragt, omhyggeligen bör stræbe at holde sig fra, da deres fortroligere Omgang ansees at vanhellige et ægte Jödisk Samfund, og den fortrinlige Reenhed, de gjøre sig ligesaa meget tilgode af, som en Bramin af sin Ka-

*) De saakaldte Noachidiske Bud, som forekomme meget hyppigen i Talmud og andre af Jödernes Bibelske Commentatorer, ere 7, som foregives, allerede at have været Noah og hans Börn foreskrevne. De förste 6 stemme aldeles overeens med Indholden af de Mosaiske 10 Bud; det 7de er et Forbud imod Nydelse af uslagtet raat Kjöd, imedens Blodet endnu er deri.

stes højere Rang og Hellighed, eller en ægte Spanier i Vestindien og Amerika af sin ublandede Europæiske Race, den han troer at give ham en særdeles Ophøjelse over Afkommen af Europæiske og indfødte Indiske Slægters Sammenblandelse.

Det bedste Beviis herpaa er den store Vigtighed, som de talmudiske Skrifter, (hvis Ord og Lærdomme den retroende Jøde sætter ved Siden ja endog over den skrevne Lov eller Moses's og Profeternes Böger, *) tillægge Omskjærelsen, og den Foragt, hvormed de ansee de Uomskaarne. Forhuden er efter deres Lære den ureneste af alle urene Ting, og de onde Aanders Anpart af Mennesket; uomskaaren og ureen ere hos dem ligebetydende Ord, og de bortfjerne sig fra nøje Samqvem med andre Folk, fonemmeligen fordi disse ej ere omskaarne. Fra denne Synspunkt bör ogsaa forklares Rabbinernes udtrykkelige Forbud imod Ægteskab imellem Jøder og Christne **) og deres mange Forskrif-

*) See herom; Bodenschatz's kirchliche Verfassung der heurigen Juden III, pag. 225 sqq. Det forstaaer sig i Övrigt, at her ikkun menes *Rabbaniterne* eller den pharisæiske Sekt, hvortil de Europæiske Jøder samtlige henregne sig, da derimod den *Karaitiske* i Orienten udbredte Sekt forkaster Talmud, og desaaarsag af de orthodoxe Jøder kaldes Minnim eller Kjættere.

**) Efter Jefamoth (om Giftermaal; den 1ste Bog i Talmuds 3die Seder) Capitel 2, Mischnah 8, tör ej engang et Giftermaal fuldbyrdes imellem en Jøde og en Goja, naar Jøden har været mistænkt for at have havt Omgang med hende, skjönt hun siden bliver Jödinge. Efter Kidluschin IVde Kapitel tör ikkun Præ-

ter om en streng Afsondring i Henseende til Mad og Drikke, som de ej tør dele med Christne, og ej modtage, naar de af disse ere tilberedte. De frygte for, derved at blive declagtige i den Ureenhed, hvormed vi i deres Öjne ere behæftede, og taale desaarsag heller ikke Fremmedes Nærværelse ved deres Bryllupsmaaltider, ligesom de ej heller indfinde sig ved disses Gjæstebude. "Hvo som spiser med en Uomskaaren, siger Rabbi Elieser (Hircani Sön, som levede circa a. 73 p. C. n.), gjør det samme, som den der spiser med en Hund; hvo som bader sig med ham, er ej bedre end den der bader sig med en Fnattet; og naar de ere döde (de Uomskaarne) ere de ikke bedre end et Aadsel paa Marken, og deres Bön kommer ikke til Gud *). Endnu mere viser sig Jödernes Ringeagt for andre Nationer i deres Lære om disses Ægteskab, som i flere Talmudiske Tractater ansees for ugyldigt, og aldeles ikke at have nogen forbindende Kraft. Naar Moses i Almindelighed forbyder Ægteskabsbrydelse, og belægger den med Dödsstraf, saa forklarer Talmudisten dette derhen, at Ægteskabsbrud, som begaaes med Ikke-Jöders Koner herfra er

ster, Leviter, og Israeliter gifte sig indbyrdes med hinanden; de andre Slægter, Fremmede, Proselyter &c. ligeledes ikkun indbyrdes. Ogsaa det i 1807 forsamlede Parisiske Sanhedrin har erklæret, at Ægteskab imellem Jöder og Christne fra Religionens Side ej kan ansees gyldigt, da det ej kan helliges ved Kidduschin eller Jödisk Trolovelse.

*) Dette Sted er ordret anført hos Eisenmenger efter den rabbinske Tractat Pirke Rabbi Elieser (eller Rabbi Elieser's Sætninger) det 29de Kapitel, hvilken Tractat dog ej maa forvexles med Bogen Pirke Avörh, Fædrenes Sætninger, som er den 10de Bog i Mischnah's 4de Seder.

aldeles undtaget, da hos Goim intet Ægteskab finder Sted *). Ved denne Lærdom fornædres [de Fremmede i Jødernes Öjne næsten til moralske Barbarer; og det synes, at en Nærmelse fra begge Sider alene derved næsten vorder utænkkelig. Naar altsaa end visse Steder i Jødernes religiöse Skrifter forbinde dem til Menneskepligtens Udövelse imod Folk udenfor deres Nation, saa synes dog deres herskende, ved andre Lærdomme bestyrkede Nationalstolthed, og derpaa grundede Foragt imod andre, at gjöre dem i det mindste uskikkede til fuldborgerlig Indlemmelse i Staten. Thi det er ikke at vente, at Mængden af de blot efter talmudistiske Grundsætninger opdragne og oplærte Jöder skulde være meget samvittighedsfulde i deres private Forhold mod Ikke-Jöder, eller oprigtigen söge at fremme deres Vel, som af dem holdes uværdige til at gjøres deelagtige i fælles Maaltid eller for vanhellige til ved lovligt Ægteskabsbaand at forene sig med, skjönt det efter foranförte Læresætning og flere Talmudiske Fortællinger om beröimte Rabbiners Bedrifter ikke af dem

*) Saaledes lærer Rabbi Mose ben Maimon i Jad Chasaka eller Mischneh Thora (den stærke Haand eller Lovens Forskrivter) trykt i folio i Venedig 1574, 2den Deels andet Kapitel. Ligeledes findes i Gemara over Bogen Sanhedrin, at fra den paa Ægteskabsbrydelse satte Dödsstraf bör gjøres Undtagelse, naar den er begaaen med Ikke-Jöders Koner, **לְאִשְׁתּוֹ אֲחֵרָה**; hvortil i Levi ben Gerson's og Rabbi Salamon Jarchi's Forklaringer over de 5 Mosebøger ad locum Levit. 20. v. 10. angives som Grund, at de Fremmede ikke have **קַדְוָה** eller gyldigt Ægteskabslöfte, og efter ben Maimon's Udtryk l. c. ingen **אִשְׁתּוֹ** d. e. intet Ægteskab.

kan antages for synderlig Brøde, at overtræde Kydskhedens Love med Ikke-Jødiske Qvindfolk.

Ved at undersøge den anden af de oven forklarede For- dringer i Henseende til Jødernes private borgerlige Forhold, som bestod deri, at de skulle gaae i Rette for Landets Ovrighed, og af denne kunne tilpligtes til Sædheds Bekjendelse, bør billigen gjøres Forskjel paa Tvistigheders Afgjørelse imellem Jøder og Jø- der indbyrdes, og Retssagers Behandling imellem Jøder og Christ- ne. Angaaende det første synes det ligefrem at flyde af Begre- bet om en Nation, hvilken skal tilstådes at leve efter egne Vedtæg- ter og Skikke, saavidt disse kunne forenes med Statens offentlige og Borgernes private Sikkerhed, at Jøderne vel kan tillades, at mægle deres egne private Sager imellem dem selv, efter deres Fædrenelove, uden at Landets Regjering behövede, at tage det til Kundskab, forsaauidt de stridende eller ved Sagen interessere- de Parter lade sig nöje med saadan Afgjorelsesmaade. Dette er og paa de fleste Steder af christne Regjeringer saaledes erkjendt, at de have overladt Jøderne en vis Grad af dömmende Myndig- hed i geistlige, civile, og i Særdeleshed Ægteskabs-Gjelds- og mindre betydelige Politisager. Denne bliver af dem paa flere Steder udövet enten af Rabbinerne, eller ved en Retsforsamling, kaldet בית דין eller Domhuset, som pleier at bestaae af en Rab- bi som Formand, og tvende Retskyndige, som Bisiddere. Dog forstaaer det sig af sig selv, at denne Føjelighed fra de christne Övrigheders Side ikke bør udstrækkes derhen, at den Jøde, der ej finder sin Regning ved, at overlade sin Sag i sine Slægtbrödres Hænder, skulde betages Ret til at gjøre den

anhangig til Paadømmelse ved Landets ordentlige Dømsstole, til hvilke han, som hver anden Undersaar, bör have ubehindret Adgang. Ikke desmindre findes i de talmudiske Skrifter mange Sætninger, hvorved den rettroende Jøde afskrækkes fra, at søge sin Ret hos en christen Övrighed, da det afmales som en af de sværeste Synder, at vægre sig for at lade sin Sag paadømme af de Skriftlærde, og at undergive den en fremmed Domstols Paakjendelse. „Du skal ikke lægge din Sag for Fremmede og Idioter!“ byder Ben Maimon i Jad chasakah dens 4de Deel, og det samme lærer Gemara over Tractaten Gittin eller om Skilsmissebrev. I følge denne Bestemmelse læres i flere rabbinske Böger, at den der förer Sag for en fremmed, er en Forræder og Apostat רשע som ikke faaer Andeel i det evige Liv, samt at det staaer i den Jödiske Dommers Magt, at sætte ham i Band, indtil han afstaaer fra sit Forsæt og underkaster sig den nationale Rets Kjendelse.

I Henseende til Tvistigheders Afgjörelse imellem Jöder paa den ene, og Christne paa den anden Side, falder det vel af sig selv, at Jöderne i deslige Sager maae gaae i Rette for Landets Övrighed, da deres Vederpart ej kan indstævnes for en Jödisk Ret; men et andet Spöragsmaal bliver det, om deres Lære i sin hele Omfang er saaledes beskaffen, at de af en christen Ret kunne i Samvittigheden forpligtes til Sandheds Bekjendelse, uden at finde Udflugter, hvorved Sandheds Förtielse eller Lögn og Underfundighed, udövet imod en Christen til bedste for deres Troesforvandre, kan undskyldes eller besmykkes.

Ved herom at søge Underretning, støder man især paa tvende Betæneligheder, som ej synes at kunne jevnes til Jödernes Fordeel. Den første er, at det er Jöderne forbudet, for fremmed Övrighed at give Vidnesbyrd imod en Troesforvandt til Fordeel for den Fremmede.

Rabbinerne lære herom, at naar en Israelit veed et Vidnesbyrd til bedste for en Goi, og for den fremmede Ret aabenbarer samme imod eller til Skade for et Israels Barn, er han strafskyldig, og falder i Banden Schammatha *).

Det er indlysende, at saalænge denne af de Jödiske Kirkelærere hyppigen gjentagne Sætning staaer ved sin Kraft, vil det for stedse være umueligt for den rettroende Jöde, at aflægge med frelst Samvittighed et Vidnesbyrd i en Sag, der forhandles imellem en af hans Troesbrödre og en Christen, ligesom og den

*) Denne Band er den sværeste som kan lyses over en Israelit. Den Jödiske Kirke har overalt trende Slags Band. Den første kaldes נידוי (Niddui) den anden חרם (Cherem) den tredie שטמט (Schammatha.) Denne sidste Grad af Forbandelse medfører Fredlöshed, aldeles Udelukkelse fra Adgang til menneskelig Hjelp og Médlidenhed, og formelig Overgivelse til evig Straf og Fordömmelse i det tilkommende Liv.

See i Övrigt om Vidnesbyrds Aflæggelse Rabbi Joseph Carro's ארבע עשרת אבות אבות eller det dækkede Bord, som er en Slags systematisk Anviisning til den Jödiske Retslære, trykt i Amsterdam 1661; samt Gemara over Tractaten Bava kama, (den første Port) som er den første Bog i Nesikin, eller Mischnahs 4de Seder, der handler om den borgerlige Ret.

christne Dommer neppe kan fordre en Jøde til Vidne i en saadan Sag, eller fæste Lid til hans Udsagn.

Den anden endnu større Betænkelse er: om en Jøde af en christen Övrighed overalt saaledes kan tages i Eed, at Jöden efter sin Troe maae holde sig forpligtet til Sandheds Udsigelse? Denne Sag er i ældre og nyere Skrifter saa vidtloftigen omhandlet, at det vilde være overflødig, her at gjentage alt det, som derom for og imod er bleven fremsat. Den almindelige Overbeviisning synes at være, at, naar Jöden tages i Eed i sin gejstlige Övrigheds Nærværelse, under Iagttagelse af de Jödiske Kirkeskikke, og efter dertil, overensstemmende med de Talmudistiske Forskrifter, indrettede Formularer, vil saadan Eed af ham ansees som forbindende i Samvittigheden, og hans Udsagn antages som sandfærdigt og gyldigt til Sagens Afgjorelse. Jeg tillader mig herimod alene at anføre de Betæneligheder, som visse Sætninger af Jödernes Kirkelære maae opvække imod Troværdigheden af en saadan Eed, naar dens forbindende Kraft bedømmes fra Religiositetens Side; thi hvad den blot moralske Forbindtighed angaaer, da ligger den ganske udenfor denne Afhandlings Grændser ligesom den og er udenfor den verdslige Dommers Competens, da Eeden ej behøvedes, dersom der kunde have fuldkommen Overbeviisning om Menneskers Moralitet.

Den første Betænkelse rejser sig fra Læren om *Tvangr-Eed*, som lettelig hos den mindre oplyste kan tjene til Undskyldning i Samvittigheden for falsk Eeds Aflæggelse. Den foranførte Bog Schylehan aruch, som er et Slags Indbegreb af Jödernes

borgerlige Lovgivning, lærer udtrykkelig, at en Eed, som gjøres af Tvang, ikke er Eed: og det er derhos især mærkeligt, at her ej blot handles om tvungen Eed, som paalægges af Uvedkommende eller dertil Uberettigede, i Livsfare eller anden lignende Anledning, men tillige om den Eed, der aflægges efter en Konges eller Fyrstes Befaling. I samme Bog gives desartgaende følgende Exempel. Naar en Konge eller Fyrste befaler en Israelit, at gjøre Eed paa, om han har Kundskab om, at en Israelit har besøvet en Goia eller et Ikke-Jödiskt Fruentimmer, saa er dette en tvungen Eed. I lige Maade naar Ruben har deponeret Penge hos Simeon, og disse efterlyses af Kongen eller Fyrsten, for at tage dem med Magt og uden Ret, saa kan den, som har Pengene, med Eed benægte det, naar ikkun Eeden tilintetgjøres i Hjertet. Her er det altsaa overladt til dens Skjønrende, der skal aflægge Eed, om Kongen har Ret eller Uret i Sagen, og i følge deraf at træe sig bunden ved eller befriet for Eedens Forpligtelse.

Naar allerede dette maae ansees for meget betænkeligt, saa er det endnu mere farligt, at Jöderne formene, at en Eed kan løses, eller dens Forbindtlighed ophæves, naar den, der gjør Eeden, har andet i Sindet, end hvad han fremsiger med Læberne. "Naar en Fyrste," siger Rabbi Jacob Weil i hans Bog Scheeloth utheschuvøth, (Spørgsmaale og Svar, trykt i Venedig i 4to, Aar. 1697.) "lader en Jöde gjøre Eed paa, at han ej vil forlade hans Land, saa skal Jöden tænke i sit Hjerte: *i Dag vil jeg ej gaae ud af Landet, men vel paa en anden Tid.*" Men naar han udtrykkeligen forsikkrer, at han aldrig nogensinde

vil forlade Landet, da skal han tænke i sit Hjerte: "*under den eller hin Betingelse*, for til sin Tid at kunne undskylde sig, naar han skulde forandre sit Forsæt. Og denne Sætning er ikke blot grundet i enkelte Jødiske Skribenteres Fortolkning, men selve Talmud støtter den, ved at anføre Fortællinger om Rabbinere, som paa denne Maade i Hjertet have tilintetgjort de Eeder, deres Mund havde svoret *). Dertil kommer, at Jøden, naar han har aflagt en Eed, som han selv ej anseer for at være tvungen, og hvis Mening han ikke i Öjeblikket ved en Mentalreservation har tilintetgjort, desuagtet, naar han omsider bryder den, lettelig kan finde Afløsning fra den derved paadragne Brøde, hvilket unægtelig maa bidrage meget til, at Eeden hos dette Folk betragtes med en Ligegyldighed, som saare lidet passer til dens vigtige Formaal. Det er bekjendt, at Jøderne paa den store Forsoningsdag, Jem kippur (יום כיפור) kalder, formedelst Rabbinerens høitidelige Bøn Kol nidre (כל בורה) løses af alle Løfter, Forbindtligheder og Eeder, som de fra den sidstforløbne Forsoningsdag indtil den nu værende have lovet og tilsagt, ligesom og fra alle dem, som de fra denne Dag indtil den næstkommende maatte love og tilsige, saafremt de dem derefter maatte fortryde, samt at det desuden staaer dem frit for, at lade sig derfra afløse ved en Rabbi, eller, i Mangel af en saadan, ved tre forstan-

*) See Gemara Tractaten Calla (om Præsternes Dej, som forlods udtages af Festens Kager) hvori fortælles om Rabbi Akkiva, at han ved en falsk Eed vidste at aflukke Jesu Moder Hemmeligheden af hendes Søns Fødsel; og Tractaten Afoda-sava, som beretter, hvorledes en Rabbi Jochanan, tillistede sig en medicinsk Hemmelighed, under Tavsghedsseed, og strax derpaa aabenbarede den, efter at have tilintetgjort Eeden i sit Hjerte.

dige Mænd af Almuestanden, hvortil i de talmudiske Glosser over Tractaterne Nedarim (om Løfter) og Chagiga (om Festers Holdelse cap. 1) findes udførlig Anviisning. Vel har man ikke uden Grund anført herimod, at efter andre ligesaa autentiske Lovfortolkere hverken Bönnen Colnidre eller hin anden Slags Absolution, som skeer uden for den store Forsoningsdag, kan opløse nogen Eed, der angaaer tredje Mand, være sig Jøde eller Ikke-Jøde, men at denne Afløsningsmaade allene gjelder om Eeder og Løfter, hvormed man forbinder sig selv til Handlinger, som ikkun angaae den Eedgjørende alene, saasom til at faste, lade Haar og Skjæg voxe, afholde sig fra visse Ting i en vis given Tid, og andet desligeste. Men ikke desmindre synes det at være bragt til temmelig Vished, at det Begreb, Jöderne efter deres Lære have om Jom kippur og dens syndforsonende Kraft lettelig kan tjene til Svækkelse for den Hellighed, et eedeligt Løfte burde have. Thi de lære, at Jöderne paa denne Dag formedelst de paa samme iagttagende Ceremonier, blive aldeles rene og befriede fra alle deres Synder, hvide, som de Kjortler, de ere iførte, englelige, og saa uskyldige, at ej engang Satan, eller Sammaël efter deres Sprog, kan finde nogen Skyld hos dem; hvorved endnu fortjener at anmærkes, at i Maribh- eller Aften-Bönnen, som oplæses paa Forsoningsdagen, udtrykkelig blandt andre findes opregnet den Brøde, som begaaes ved Guds Navns Vanhelligelse og falsk Eed. Saa meget synes altsaa vel heraf at burde sluttes, at Rabbinernes Lærdomme give tilstrækkelig Anledning til Lersindighed i Henseende til Eeden, og mere end tilstrækkelig Udflugt og Undskyldningsgrund for dem,

der søge at beroelige Samvitigheden over et eedeligt Løftes Misligholdelse.

Vi gaae nu over til den sidste af de oven forklarede Fordringer, som Staten i Henseende til de private borgerlige Forhold bör gjøre til dem, der ville optages som Indbyggere i samme, og som bestod deri, at de ej under Skjul af Religionsgrundsaetninger bör tillade sig Övrighedsmyndigheds Udövelse, hvor saadan ej af Landets Regjering er hjemlet, allermindst naar den drager Følger efter sig i den borgerlige Existents, hvis Bestemmelse bör være Landets Autoriteter og Övrighed alene forbeholden. Af det oven Forklarede om private Tvistigheders Afgjorelse imellem Jöderne indbyrdes vil erindres, at det her Fordrede ej strækker sig til den Art af Forliigs- eller Voldgiftsmyndighed, som jeg ikke troer at burde betages Jödernes kirkelige Foresatte; men hvad her paastaaes gjelder om offentlige Handlinger, som have afgjorte Følger for Vedkommendes Stilling i det borgerlige Liv. Derhen hörer Ægteskabs Ophævelse, forsaavidt den, skjönt begge Parter deri kunde være enige, dog har en vigtig Indflydelse paa Börnenes Opdragelse og tilkommende Skjæbne; offentlig Bandsættelse, som har verdslige Følger; Skifte efter Afdöde, som til Partiskheds og Forurettelsers Afværgelse bör skee under offentligt Tilsyn; og de Afdödes Begravelse, forsaavidt det Offentlige bör være betrygget for at ej nogen Levende nedsænkes i Graven.

I Henseende til Ægteskabs Skilsmisse har der været imellem de Jödiske Skriftlærde forskjellige Meninger om, af hvilke Aarsager og under hvilke Omstændigheder det kunde være en Ægte-

mand tilladt, at skille sig ved sin Kone; hvorom kan eftersees den talmudiske Tractat Gittin (om Skilsmissebrev), hvor denne Materie findes vidtløftigen omhandlet. Dog følges blandt Nutids Jöderne Rabbi Levi Ben Gerson's Decision, som lyder derhen, at Ægteskabs Skilsmisse ej bör finde Sted, undtagen naar begge Parter ere enige deri, saafremt ikke Konen har overtraadt Loven, d. e. begaaet Hoer, i hvilket Tilfælde Manden ej alene er berettiget, men endog forpligtet, at give hende Skilsmissebrev. Skjønt nu derved Misbrug af Skilsmisserettigheden kunde synes tilstrækkeligen at være forebygget, saa er det dog paa den anden Side indlysende, at Skilsmisse i alle Tilfælde er en offentlig Handling, hvorved Personernes borgerlige Stand forandres, og iura tertii kunne compromitteres, hvorfor den ej bör finde Sted uden efter den offentlige Myndigheds Kjendelse; samt at den, som Straf for Ægteskabsbrydelse, langt mindre bör fuldbyrdes uden efter foregaaende Dom af Landets dertil beskikkede gejstlige eller verdslige Ret. At i Övrigt Jöderne, naar disse Fordringer ere fyldestgjorte, kunne have Tilladelse, at løse Ægteskabet efter deres særegne kirkelige Skikke, synes uden Betænkelighed at kunne indrømmes, da det flyder af den Frihed i Henseende til Religionsövelse, som i alle Dele bör finde Sted, hvor derved ej skeer Indgreb i Statens og Borgersamfundets Rettigheder. Det samme kan omtrent siges med Hensyn til Bandsættelse, naar den ej udstrækkes videre end til Udelukkelse fra Kirkens Samfund; thi dertil maae ethvert Religionspartie upaatvivlelig forundes Ret, ligesaa fuldt som hvert andet Selskab, som tales i Staten. Men saasnart Bandsættelsen er af den Beskaffenhed, at dens Virkning bliver en verdslig Straf, saa bör dens Haandhævelse aldeles for-

bydes; thi *Straffe* bør ingen tilkjende uden Övrighed og Dommer, efter hørt Sag og alene for Forbrydelser, som henhøre for den verdslige Domstol. Af hvad forhen i forbigaaende er anmærket om Jödernes Bandsættelse, er det klart, at deres tredie eller største Band virkelig er en haard verdslig Straf. Den, over hvilken den er lyst, bliver derved aldeles fredlös iblandt sin egen Nation, og maae enten omkomme af Hunger og Elendighed, eller gaee over til en Religion, han maaskee i Hjertet fordømmer. Ikke fuldt saa haard skjönt endnu utaaelig, som Religionsdisciplin, er den anden Grad af Bandlysning, Cherem kaldet. Det bør sig altsaa at Jöderne, ved at optages i Statsforbundet, frasige sig Udövelsen af denne Straf, som ej kan forenes med Statsregeringens Rettigheder, og dens Pligter til Undersaatternes Beskyttelse imod subordineret Tyrannie og Fanatismens Forfølgelser.

At skifte efter Afdöde kunde vel ansees som en privat Handling, og ligesom Skifte ved Samfränder er tilladt efter vore Love uden Övrigheds Mellemkomst, saa kunde det og være ubetænkeligt, at lade Jöderne skifte imellem sig, naar alle Parter dermed ere fornøjede. Hvor ikke dette fælles Samtykke finder Sted, burde det derimod staae enhver frit for, uden mindste Indvending fra den Jödiske Övrigheds Side, samt uden mindste Krænkelse af den Paagjeldendes övrige Rettigheder som Medlem af den Jödiske Kirke, at forlange Skiftet behandlet ved den ordentlige Skifterer.

Det samme burde overalt finde Sted, naar Arvingerne, enten alle eller nogle iblandt dem, ere umyndige. Thi disse

kunne ikke kjende sine Rettigheder, langt mindre forsvare dem, og trænge altsaa til Statens umiddelbare Beskyttelse, som de ej bør berøves ved Religionsmeningers eller separatistiske Vedtagters Indflydelse; thi Børn ere hverken Jøder eller Christne; indtil de komme til Skjelsalder kan Staten inter see i dem, uden tilkommende Borgere, hvis Rettigheders Forsvar den billigen med lige Omhu bør antage sig.

Angaaende Jødernes Begravelse er det almindeligen bekendt, at de holde sig forpligtede, at jorde der afdøde Legeme paa selve Dödsdagen, især naar Dödsfaldet er indtruffet tidlig om Morgen. De finde dertil Anledning i Moseloven, da det hedder i Vte Mosebogs 21de Capitels 23de Vers: "Du skal jorde Liiget den samme Dag." Men ligesaa sikkert er det, at dette Bud, som saa meget andet i den Mosaiske Lovgivning, allene var grundet paa climatiske Aarsager, som gjorde det nödvendigt, ved en hastig Begravelse at forebygge Smittes eller skadelige Uddunstningers Udbredelse, samt at Varmen i de hede Climater befordrer en saa hastig Oplösning af Legemet, at man ej lettelig kan tage Fejl af Dödens sikre Kjendetegn. At altsaa dette Bud, endog fra Religionens Side betragtet, under vor nordlige Himmel ej kan kræve Opfyldelse, og at dets Overholdelse meget mere ikkun alt for let kan give Anledning til hiin rædsomme Fejltagelse, behöver inter vidtløftigt Beviis. Og ligesom den Jödiske Nation for nærværende Tid maae give Slip paa Udövelsen af Störstedelen af Ceremonial-Lovens Forskrivter, saa bör den og aldeles fravige denne frygtelige Skik, og det bliver enhver Övrigheds alvorlige Pligt, at forbyde dens Iagttagelse.

Ved at samle under een Synspunct hvad under Litt. B hidtil er forklaret angaaende Jødernes religiøse og borgerlige Forfatning, komme vi til det Resultat, at der fra denne Side findes mange og store Betænklichkeiten, som kunde staae i Vejen for deres Optragelse som Indbyggere i christne Stater, saa længe de ville være *Talmudister*, d. e. bekjende sig til de Lærdomme, Traditioner og Vedtægter, som finde Hjemmel i denne vidunderlige Samling af rabbinske Forskrifter, samt at den Regjering, som i den Henseende affordrede dem en bestemt Erklæring og Troesbekjendelse, især om de vigtigste af de ovenanførte tvetydige Poster, eller vægrede dem Adgang til Landet, indtil de de havde affattet og fremlagt en mere fornuftig og især mindre Midstydning underkaster Religions- og Sæde-Lære, deri ikke vilde gjøre andet, end hvad Klogskab og billigt Hensyn til Statens Sikkerhed synes at byde.

Vi gaae nu over C) til den tredie Post, som enhver Regjering har at overveje, førend Fremmede tilstødes Indgang i Landet, som Indbyggere. Denne bestaaer, som anført er, deri, at der tages Hensyn til de Ansøgendes *Antal*, paa det ikke Staten skal staae Fare for, at overvældes af sine Indbyggere.

Vel kunde det synes, som om denne Betragtning maatte være af mindre Vægt, eller reent kunde forbigaaes, naar der tales om Jøder, hvilke, som sagt, ikkun enkelt- eller Familieviis pleje at søge Adgang til Landet.

Vid. Sol. Skr. VI Deel, I Hæfte 1809. C. c

Ikke desmindre viser andre Landes Exempel, at Jødernes Antal kan tilvoxe saaledes, at de, om ikke i politisk, saa dog i öconomisk Henseende kunne vorde farlige nok for Landets Borgere. Saaledes var i Middelalderen deres Antal overmaade betydeligt i Spanien, og de havde ved allehaande Kunstgreb tillistet sig den störste Deel af Landets Vælde, og övede, endog med Overmod, den Magt, som Rigdom, forenet med Snilhed og en overlegen Færdighed i Finants- og commercielle Anliggender havde sat dem i Besiddelse af *). Neppe mindre betydeligt er deres Antal endnu for nærværende Tid i Polen og Galicien, hvor de ligeledes have været, og endnu ere, i Besiddelse af overordentlige Rigdomme, og derved öve en större Indflydelse paa Landets Vel og Vee, end dem efter det forhen Udviklede burde tilstaaes. Med Hensyn til disse Erfaringer vil det altsaa ansees for rigtigt, at, om end Jöder skal tilstædes at boe og bygge i ehristne Lande, dog deres Antal stedse ikkun bör være indskrænket, dels fordi det overalt ikke kan stemme overeens med en velordnet Stats Indretninger, at deri skulde findes en stor Mængde af Undersaatter, som formedelst deres særegne Nationalitet og

*) Denne Jødernes glimrende Periode er udförligen skildret i Hr. Conferentsraad Moldenhawers tvende Afbandlinger, hvoraf den ene, om de Jöderne i Spanien forundte Privilegier, er indrykket i den nye Samling af Videnskabernes Selskabs Skrifter 4de Deel Side 352 sqq, og den anden: om den Indflydelse, de Jöderne i Spanien tilstaaede Rettigheder i Middelalderen havde paa Statsforfatningen og det offentlige Vel, findes i det Scandinaviske Litteraturselskabs Skrifter for 1806, tredie Quartal,

separatistiske Grundsætninger ikke kunne deeltage i Borgernes almindelige Rettigheder, da sligt maac give Anledning til Misnöje, Tvedragt, og hemmeligt Had og Fjendtskab; og deels fordi man af Historien ikke overbeviises om, at deres Forögelse eller særdeles Begunstigelse noget Steds har frembragt velgjørende Virkninger for det Almindelige.

At dette ikke har været Tilfældet, dertil synes fornemmelig at have givet Anledning Regjeringernes Forsömmelse i nöjagtigen at undersøge, hvad ovenfor er fremsat som D) det fjerde Hovedstrykke, som enhver Regjering har at tage under Betragtning, förend den tillader Fremmede at bosætte sig i sine Stater, nemlig deres *Erhvervkilder og Næringsveje*, forsaavidt derved ej bör være Fare for, at de leve af ulovlig Erhverv paa andres Bekostning.

Det er klart, at enhver Regjering ej allene er berettiget, men endog for almindelig Sikkerheds Skyld forpligtet til at forvise sig om dens Næringsvej, som vil optages i Staten. Enhver Person, som ej kan gøtgjøre, at besidde enten tilstrækkelig Formue, af hvis Frugter den kan, uden befrygtelig Byrde for det Offentlige, ernære Sig og Sine, eller tilstrækkelig Duelighed i en eller anden nyttig og ved Lovene tilladt Næringsgreen, ved hvis Udövelse den kan erhverve det fornödne til Livs Ophold, er aldeles ubeföjet at forlange Adgang til det borgerlige Samfund, hvilket den enten som Tigger maatte falde til Besvær, eller, som grovere eller finere Tyv og Bedrager blive farlig for. Naar dette

anvendes paa Jöderne i Almindelighed, saa turde der være ikke faa iblandt dem, som vanskeligen kunne rede for sig i denne Henseende. Vel tør man ikke i sin hele Udstrækning bifalde deres Mening, som velgrundet, der paastaae, at Jöderne fornemmelig leve af Aager, d. e. ulovlig Rente af forstrakte Penge og skadeligt Opkjøb og Omsætning af Penge og Pengesværd, samt at det efter deres Religion skulde være dem tilladt, at aagre af Ikke-Jöder, d. e. at forurette dem i Handel. Thi hvad i saa Henseende anfores af Vte Mosebog. i 23de Kapitel 19de Vers, synes ikke med Upartiskhed at kunne forklares anderledes, end efter den Fortolkning, som det Jödiske Sanhedrim i Paris derom virkelig har afgivet *), hvorefter ovenmeldte Lovsted bör forstaaes derhen, at det er Jöderne aldeles forbudet, at tage Rente af de Penge, som de have forstrakt deres National-Brödre som Understöttelse i disses trængende Kaar, hvorimod det er tilladt at tage Rente, skjönt ingenlunde overdreven eller ulovlig, af Laan, som gives til enten Fremmede eller Troesforvandede, for at bruges i Handel eller til borgerlig Närings Drift, med Vilkaar, at denne Rentegevinst skal svare til den med Udlaanet forbundne Risiko eller Fare.

Men skjönt derved deres Religionstheorie forsvares imod es uforskyldt Angreb, saa torde der dog vel i Praxi befindes rigtigt, at en stor Deel af Jöderne leve af saadan Penges Brug og Penge-

*) See: Gesammelte Aktenstücke und öffentliche Verhandlungen über die Verbesserung der Juden in Frankreich; von Alex. Bran. Hamburg 1807. pag. 98. 99.

gevinst, som de ej aabenlyst kunne fremlægge, og hvormil de borgerlige Love og Næringsanordninger ej give dem Hjemmel. Vilde man i den Henseende anstille Efterspørgsel, saa vilde det almindelige Svar vel udfalde derhen, at de ernære sig af *Handel*; men det vilde tillige vise sig, at denne Handel i de fleste Tilfælde ikke er af det Slags, som bør taales i velindrettede Stater. De faa Jøder, som have lagt sig efter Studeringer, eller nyttig Kunsts og Haandværks Udøvelse, de endnu færre, som hist og her kunne leve af Agerbrug — denne ærværdigste og hæderligste af alle Næringer — ere ikkun sjeldne Undtagelser fra Mængden af Jøderne, der leve af Handel, d. e. af Overskuddet af opkjøbte — ej selv frembragte — Varers Udsalg over hvad disse have købt af Sælgeren. Ved at udgaae fra denne Synspunct maa der rigtig nok strax ved første Öjekast synes berænkligt, at et Folk, som i mange Henseender er fremmed for os, som forkaster vor Religions væsentlige Grundsætninger og vore Sæder, og, for at udtrykke Sagen paa det lemfældigste, ej lever i broderlig Forstaaelse uden med sin egen Slægt, at netop er saadant Folk skal have Tilladelse til, næsten udelukkende at befatte sig med Handel, d. e. med den Profession, som af alle nærmest og lettest giver Anledning til Bedrag, og hvorved Pengene, og med disse Maalestokken for al Eiendom og Værdie i Landet, kun alt for let concentreres i deres Hænder. Færligheden heraf vil endnu mere vorde indlysende, naar vi betragte, at Jødehandel i Almindelighed ej er indrettet efter de Grundsætninger, hvorpaa velordnet Handel bør være bygget. Sjeldnere beskæftiger Jøden sig med fremmede Varers Indforskrivning og indenlandske Producters

Afsætning i det Store og fra første Haand, eller med visse Fornödenheders regelmæssige Udsalg i aaben Bod. Deres Handel synes langt mere at være grundet paa den individuelle og locale Fornödenhed eller Forlegenhed for Penge eller Varer, end paa Landes eller enkelte Steders almindelige Trang, som ved regelmæssigt Kjøb og Salg kunde afhjelpes. Öjeblikkelig og tit gjen- tagen Omsætning af Skillingen er Sjelen i deres Drivt, og de speculere ikke saa meget paa Handelsforhold i det Store, som paa Dagens eller Timens Conjunctur, og langt mere paa Menne- sket end paa Tingen. I næsten utrolig, og allene ved deres ind- byrdes Forstaaelse med hinanden og en fra Barndommen af er- hvervet Færdighed, begribelig Grad vide de at forskaffe sig hvad de söge, ved at overløbe den, der ellers ikke vilde sælge, og at skaffe sig Afsætning, ved at söge og friste Kjöbere, hvor disse ej af sig selv tilbyde sig. De vente ej Sælgeren, de op- pebie ej Kjöberen; med utrættelig Virksomhed forstaae de at for- skaffe sig dem begge, naar det gjelder. Med godt Raad i en- hver Forlegenhed, med virksom Hielp naar pludselig Trang for- drer den, ere de strax ved Haanden; men naturligviis maa hiint Raad og denne Hjelp betales, ikke efter dens virkelige Værd, men efter den Nöd, som tvinger Vedkommende, at tage sin Tilflugt dertil. Hos Jöden finder enhver Ting, som kan gjøres i Penge, sikker Afsætning, ligesom han ogsaa sikkrest veed, at anskaffe, hvad enhver trænger til; forstaaer sig for den Priis, han selv sætter derpaa, og afmaaler efter Trangen. Ædle Me- taller og Penge, eller deres Repræsentativer er det især, de tragte efter, vel vidende, at, hvo som er i Besiddelse deraf,

er i Besiddelse af Varer, naar og saa tit han vil, og kan bestemme disses Priis efter eget Tykke. Ved Penge gjöre de sig nödvendige hos Fyrster og Statsmand ligesaa fuldt som hos den Private, der ved deres Hjelp søger at raade Bød paa Følgerne af uordentlig Huusholdning; ved Pengelaan eller Forstrækning af Varer, som med stort Forliis maa gjøres i Penge, fordærve de den uerfarne Ungdom, som skjælver for sin Ödselheds retfærdige Virkninger, og udbrede mangfoldig Elendighed over Familier, som har været ulykkelige nok, til at falde i deres Hænder. Almeenheten af disse Skakker-Jöder i det Store og i det smaa — thi paa de oplyste, redelige, og anstændigen vindskibelige, som ogsaa hos denne Nation til Ære for Menneskeligheden ej sjelden findes, kan denne Skildring ej være anvendelig — bliver saaledes ej en nödvendig og nyttig Drivefjær til foröget Virksomhed i Staten; men meget mere en parasitisk, hastigen fremvoxende, Plante, som omslynger det i sig selv endnu karske Træ, for at udsuge de sunde Safter, eller tildække en local Bröst og tilfældig Skade, indtil de onde Vædsker træde tilbage, og Stammen efterhaanden udmarvet og indvendigen opædt falder i Muld. Alle Landes Erfaring, hvor Jöder have vundet Overhaand i Mængde og Rigdom, er Borgen for denne Lignelses Rigtighed, og Mængden af dem, som leve af Pengeomsætning og smaalig Omlöberhandel, under hvilken Contrabande, Mynts Opkjøb, og alskens Pugerie saa saare let kan skjules, sammenholdt med deres Antal, som leve af jevn borgerlig Industrie, bevidner, at intet Overdrevent findes i denne Beskrivelse om Jödernes nærværende Erhverv- og Næringskilder. Under disse Omständigheder vilde ingen kunne dadle

den Regjering, hos hvilken Jöder maatte forlange Adgang til Boesættelse i Lander, naar den nøje i Forvejen underrettede sig om Maaden, hvorpaa de der anstændigen og ulasteligen ville ernære sig, og bortviiste alle dem, som i saa Henseende ej fyldestgjørende kunne rede for sig. Især burde Handelsrettighed ikkun tilstaaes dem, som kunde udvise, at besidde Evne og Formue til ordentlig Banker- eller Pengehandel i det Store, samt Varehandel være sig en gros eller Détail; i hvilken Henseende deres Vederhæftighed maatte gøtgjøres ved tilstrækkelig Cautions Stillelse eller faste Ejendommens Erhvervelse til et nærmere bestemmende Beløb, hvortil Staten i Tilfælde af Bedrag fra deres Side kunde holde sig. Al lønlig Omflakken og Omløben, al Handel med Kramvare, udenfor ordentlig fast indrettet Bod maatte derimod aldeles afskaffes, ligesom og alt Pengeaan imod Pantsættelse af Prætieser og Effecter, som ikkun bør finde Sted hos de af Staten dertil oprettede Assistentshuse, og overalt Udlaan mod andre end Statens almindelige Renter og kortere end de sædvanlige Opsigelses-Terminer, endelig alt Handelskab, Laan og Pengeforbindelse med Mindreaarige, Fruentimmer og Tyender og overhovedet ikke borgerlig fuldmyndige Personer paa det alvorligste maatte være Jøderne forbudne, hvilket Forbud ved Domstolenes og Politiets aarvaagenste Opsyn burde overholdes.

Derimod maatte dem, som ville ernære sig ved ærlig Borgerhaandtering, paa en med Statens Tarv overensstemmende Maade, tilbydes al muelig Lettelse, og de Anordninger, som deri kunde være

i Vejen, efterhaanden lempes til dette Öjemeed eller aldeles afskaffes.

Ved det foregaaende vil det findes tilstrækkeligen oplyst, hvorvidt Jöderne kan tilstædes Indbyggerret i christne Stater, og hvilke Betingelser og Vilkaar disse burde underkastes, naar de dertil skulle kunne antages uden befrygtelig Skade for Almeenhedens og de Enkeltes Sikkerhed og Tarv. Hvorvidt noget og hvad af det her Fremsatte kan gives Anvendelse paa de Jöder, som allerede ere boesatte i visse Stater, overlades billigen til *deres* Bestemmelse, hvis Sag det er, at fastsætte og ordne de borgerlige Forhold imellem Statens forskjellige Medlemmer.

Af de Spørgsmaale, vi have forelagt os til Besvarelse, staaer altsaa kun det tredie tilbage, som var affattet saaledes: *”Kan Staten optage Jöder blandt sine Borgere, til lige Rettigheds Nydelse med Statssamfundets oprindelige Medlemmer?”*

Det er af sig selv klart, at der ej kan tænkes paa fuldkommen Børgerrættigheds Meddelelse til den, der ej endnu fra alle Sider kan ansees at være skikket til at optages blandt Statens Indbyggere. Ved at undersøge ovenmeldte Qvæstion bör vi altsaa gaae ud fra den Forudsætning, at Jöderne havde fyldestgjort Statens retfærdige Krav til dem som Indbyggere, ved at forsage deres rabbinistiske Religionssætninger, og skadelige moralske Fordomme, samt ved mere at danne sig til nyttige, ved velord-

net Vindskibelighed hæderlige, Undersaatter i Staten. Men selv i dette Tilfælde vil det ved moden Overvejelse neppe findes tilraadeligt, at gjøre dem deelagtige i alle den fuldmyndige Statsborgers Rettigheder, saa længe da blive ved at være Jöder, d. e. et særegt Folk, fremmed for vort Blod og Slægtskab, afsondret fra os i Religion og Sæder, og udeeltageligt i vort huuslige og venskabelige Samqvem.

Fra denne Synspunkt, der udentvivl er den rigtige, saa længe Jöden forbeholder sig sin Nationalitet, maa han stedse mangle den Interesse, som Statens virkelige Borger, der tillige er Folkets individuelle Medlem, maa føle for samme, og dermed savne den Tillid, der nödvendigen udkræves til fuldkommen Borgerrettigheds Udövelse; hvortil kommer, at selv hans Religion, hvis ugentlige og overordentlige Helligedage ere aldeles forskjellige fra vores, bliver ham til Hinder i de dermed forbundne Rettigheders og Pligters behörige Jagttagelse.

Af disse Aarsager formenes, at Jöderne billigen burde ndelukkes fra Statens administrative saavel som Dommer-Embeder, da ved disses Besættelse bör tages Hensyn til, at ingen Partiskhed og Nationalfordomme, og inter Hang til hemmelig Begunstigelse af egne Slægtbrödre frem for andre kan forudsættes hos dem, som dertil skulle beskikkes, samt at disse Embeders Forvaltning ej nogen Tid for afvigende Religionsskikkens Skyld skal tilsidesættes. Det samme synes at kunne være gjeldende ogsaa med Hensyn til Statens militaire Embeder i det mindste i de højere

Grader; thi disse kræve udenrivl de Undergivnes fuldkomne Fortrolighed, Agtelse, og Tillid til deres Anførere, hvilke samtlige Egenskaber det turde være en Jöde höjst vanskeligt at erhverve sig. Med Hensyn til Militairtjenesten i det Hele bör desuden bemærkes, at, saa længe Jöderne blot ere beskyttede Indbyggere i Staten, uden at nyde fuld Borgerrettighed i samme, kan det efter almindelige Grundsætninger neppe fordres som fuldkommen Pligt, at de skulle forsvare den i egen Person; thi den der agtes paa en vis Maade som Fremmed bör ej ansees lige forpligtet med Borgeren. Dog er det aldeles billigt, at de give Staten Vederlag for den Bekostning deres Beskyttelse medfører, og til den Ende ved Paalæg af Penge eller andre Præstationer middelbar bidrage til Statens Forsvar.

Det samme, som her er sagt om Adgang til Statens Embeder i Almindelighed, bör ogsaa gives Anvendelse paa saadanne Prærogativer og Herligheder, hvormed Embedsmyndighed er forbunden. Hos os er dette Tilfældet med Grevskaber, Baronier, og visse Jordegodser, hvis Besiddere ere Kongens Amtmænd i deres Lehn, eller dog öve Kalds- og Birkerettighed paa Godsets District. Hvis Ovenanførte findes rigtigt, burde derefter saadan Rettighed ej gaac over til den Jödiske Proprietair, der maatte have erhvervet deslige Godser til Eiendom. Af samme Grund synes Jöderne ligeledes at være uskikkede til borgerlige Kjöbstædbestillinger, Kämner- og Raadmands-Embeder, Formynderskaber over christne Börn, og andre deslige Forretninger, hvortil udfordres Medborgernes fuldkomne Tillid og Fortrolighed. Og de kunne saa meget des-

mindre fortryde paa, at see sig udelukkede fra disse Poster og Forretninger, som det jo staaer til dem, at bane sig Vejen dertil ved at gaae over til det Folk, under hvis Regjering de nyde Beskyttelse. Ville de ej dette, saa turde deri findes tilstrækkelig Anledning for Regjeringen til at nægte dem Myndighed og Ophøielse i Folket, og derved at udfylde den Frastand, i hvilken de selv frivilligen holde sig fra det borgerlige Samfund.